

Heçu CLI / CIH / ITH

Le 14 AVR. 2015

N° 0390

THE EXTRACT FROM THE TAJIK NATIONAL LIST OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

Chapter 3. – Celebration and Rituals (C000)

№	Name of element	Short description	Geographical location	Contemporary situation of the element
C016	NAVRUZ, Idi soli nav, Sari soli nav	Navruz is an ancient and widespread holiday in Tajikistan and it marks the spring equinox, beginning of the solar year and New Year on the Iranian calendar as well as the calendars of several other nationalities. The Navruz traditionally celebrates the awakening of nature and starting of agricultural works. The Navruz passing centuries and millenniums brought to contemporary Tajik people and other nations the best ideals of the life such as good thoughts, good words, and good deeds; respect of the nature and humans; peace and friendship.	All over the country	Viable
C017	MEHRGON, Idi hosilot	Traditional old festival of Iranian people, which is celebrated in the autumn. Mehrgon is considered as the harvest holliday of agriculture workers, gardeners, farmers and etc.	Sughd, Khatlon Hisar, Rasht and Zarafshan valleys	Partly Active
C018	GULGARDONI, boychechak	Ritual of bringing first flowers from mountains in the beginning of spring, which is performed by boys and teenagers.	Sughd, Khatlon region, Rasht, Zarafshan and Hisar valleys	Partly Active

**Secretary General of
Tajikistan National Commission
for UNESCO**

Sarvar Bakhti

Reçu CLT / CIH / ITH	
Le	- 2 OCT. 2015
N°	0631

NAVRUZ

Extract of the National Inventory of the Republic of Tajikistan for ICH

1. Name of the element

Navruz, *Sari Sol, Idi Soli Nav.*

2. Inventory number and date of registration

Adopted by the Head of the National Commission of the Republic of Tajikistan for UNESCO, Ministry of Culture of the Republic of Tajikistan and the National Committee of the Republic of Tajikistan on Safeguarding Intangible Cultural Heritage
In the framework of Annual Report Meeting of Tajikistan National Commission for Tajikistan Ministry of Foreign Affairs (Decree №4, dated February 8, 2013, Dushanbe)

3. Category and sub-category of the element

- Oral traditions and verbal expressions;
- Social practices, rituals and festive events;
- Performing arts;
- Knowledge and practices concerning nature and the universe;

4. Geographic range of the element

All over the territory of the Republic of Tajikistan

5. A. Name of communities, groups and individuals concerned

All population of Tajikistan

B. Participation of communities, groups, practitioners and bearers of the element in the process of inventory-making and drafting ICH nomination file

Tajik National List of ICH was organized by the Ministry of Culture of the Republic of Tajikistan and National Commission of Tajikistan for UNESCO, with participation of independent national experts, ICH related NGO's and ICH bearers and practitioners on the basis of the following state programs: "State program on developing culture for 2008-2015", "State program on developing traditional craftsmanship and applied arts", "State program on developing professional music for 2011-2015" and other legal programs and laws.

In 2013 in the Research of Institute of Culture and Information (RICI) was organized a group of experts for gathering fresh materials and completion of national inventory list. The group was headed by Tajik folklorist from Academy of sciences Dr. Rahimov D. In the group

also were included researchers from RIC: Klicheva N., Zubaydov A., Muhammadiev H., Obidpur J, and Kholmurodov Z.; Aminov A., (Institute of Language and Literature); Murodov M., (Tajik National University) and Qodirov F. (Tajik Institute of Arts). The group conducted several fieldworks in Soghd, Kulab, Hisar valley, Rasht and Khatlon region and collected the necessary materials for completion of the inventory list. In these fieldworks experts collaborated with local NGO's, folk artists, folk craftsmen, folk singers, musicians, performers, teachers, representatives of local governments, and other people.

In 2014 the previous list was updated. That was titled as "Tajik National List of Intangible Cultural Heritage" and it was discussed at the meeting of scholars of the given Institute, in which participated representatives of the cultural sphere, folk craftsmen, and artists as well.

Working on drafts of the Navruz nomination file was started from 2007. Representatives of the National Committee for UNESCO and experts from Academy of sciences Dr. Rajabov A. and later specialist on Navruz – Ahmadov R. were participated in seminars for preparing nomination file in Tehran, Iran. Then in Dushanbe, the capital city of Tajikistan was organized a group for preparation of Navruz nomination file. The group contained of Navruz experts, representatives of NGO's, folk artists, folk craftsmen, folk singers, musicians, performers and journalists. But as Tajikistan was not a member of Convention on ICH that time our country was dropped from the membership of the Navruz nomination file.

6. Description of the element

Navruz is an ancient and widespread holiday in Tajikistan and it marks the spring equinox, beginning of the solar year and New Year on the Iranian calendar as well as the calendars of several other nationalities. The Navruz traditionally celebrates the awakening of nature and starting of agricultural works. The Navruz passing centuries and millenniums brought to contemporary Tajik people and other nations the best ideals of the life such as good thoughts, good words, and good deeds; respect of the nature and humans; peace and friendship.

The Navruz passing centuries and millenniums brought to contemporary Tajik people the best ideals of the life such as good thoughts, good words, and good deeds; respect of the nature and humans; freedom and peace; appreciating the efforts of others; creature and building thought and so forth

During the centuries the celebration of Navruz encountered with many political obstacles and social problems but in spite of the hard situations it gathered people from various classes and social statuses around the table of festival and accorded to the peace and forgiving the offence of each other.

In the late of 1980's Navruz celebration was officially recognized by the Government of Soviet Tajikistan and 21st of March was declared as a Navruz holyday. At last after the Independence of Tajikistan in September 9, 1991 Navruz gained national status and is celebrated with all of its rituals and customs in whole of Tajikistan. Recognizing Navruz as the national and traditional festival, Tajik people revived many rituals and customs related to Navruz. Alongside to them were organized some new festival competitions like exhibition of the traditional meal, national costume show and Miss of Navruz. There are some traditional customs and ritual which are till today are in use.

Gulgardoni (bringing new flowers). One of the first customs of the Navruz performed by children and adult is *Gulgardoni*. This custom is also called as *Boychechak* ("Snowdrop") in Khujand, *Sayri guli lola* ("Tulip festival") in Isfara, *Idi guli surkh* ("Red flower festival") in Istaravshan, Panjakent, *Guli Siyohgush* in the South districts of Tajikistan. The ceremony of informing the coming spring consists of the following: a groups of children and adult go the hills and pick some flowers like snowdrops, irises, tulips and pass the houses of the inhabitants of the rural village and sing the special congratulatory songs. One of the most widespread songs in the

Kulab region is called *Guli zardak* – another name for snowdrop. Housewives smell the flowers and touch them in their eyebrows, then give to the children some candies, cookies, raisins and other regions some wheat and peas.

Khonaburoron (Cleaning rooms). One or two weeks before the Navruz women and their daughters sweep and clean the rooms, spray the perfumes, wash the curtains and mattress' etc. They also clean the kitchens and yards, wash the tea pots, bowls, plates and kettles. Before the Navruz everything must be clean as new. A new year is coming and the house must be symbolically purified. Men also participate in the cleaning custom. Men of every street or villages collectively clean water streams, pools, roads, gardens and etc.

The ritual *Chorshanbei okhiron*, in some regions is called like *Chorshanbe-suruk*, is hold in the last Wednesday of the year according to Iranian *khurshedi* (solar) calendar. The term *Chorshanbe* in Persian-Tajik means “Wednesday”, the word *okhiron* translates as “last”, and *suruk* derives from *sur* – party, celebration. In the last Wednesday night some people light a bonfire in the cross-roads of the village and jump over it. Performing this ritual they believe that during the coming year they will be saved and healthy. According to other folk belief, if you jump over the fire, your sins will fall out.

Traditional Navruz dishes are also cooked with different grains and herbs symbolizing the fruitful nature and healthy food. In the Hisar district during spring celebration in many houses women cook *gandumkucha* contained of ground wheat, beans, peas, sorrel, anion, mint, salt and water. In another regions of Tajikistan this dish called as *dalda* (Kulab, Yavan), *baj* (Badakhshan), *gouja* (Panjakent) and to its recipe are included some other grains and herbs.

Sumanak is most widespread and traditional Navruz food, a sweet pudding made from germinated wheat, symbolizing affluence. Two weeks before the celebration some woman of the village streets grow grains of wheat in the plates up to a few inches and in the celebration day they bring their germinated wheat to the *idgah* – celebration yard, where they cook *sumanak* in a big pot. The preparing *sumanak* is a hard work that is difficult for one person to cook it. Because the pot contain should be regularly mixed during the 15-20 hours. The whole process of preparing *sumanak* continues one day and night and therefore young men and women also join them in some villages. Women playing in the *doira* (*daf*, *dafcha*, musical instrument a type of tambourine) sing the folksongs about Navruz, spring and satiric quatrains, and dance. There is a belief sounds like this, if you welcome the new year joyfully that whole year you will be happy. In one hand women believe to this belief, but in another hand, the social function and entertainment part of the ritual cooking *sumanak* challenges them to the community. The women usually start their entertainment part of this ritual singing collectively the well-known folksong *Sumanak dar jush mo kafcha zanem*.

Oshtikunoni (reconciliation) is another custom which is carried out before the New Year. Before the eve of Navruz people should forgive the offence of each other, or in other words, nobody should be injured or offended in the welcome days of next year. Usually old people play great role in the carrying out of this custom, through their mediation younger generation forgive if they had some offence from anybody and friends again. The reconciliation custom still carried out by some people of Khatlon region and mountainous Yaghnob.

One of the entertainment parts of Navruz celebration are traditional sport games and contests, like wrestling, running, field hockey (in Yaghnob and Badakhshan), and in some regions *buzkashi* (goat-snatching). In addition to these competitions also in many districts and villages take place none-traditional or modern kinds of sport such as football, basketball,

volleyball and tennis. In the villages many children and adults hold wrestling, arm-wrestling, cockfighting, partridge-fighting, egg-fighting, and etc.

But the most widespread Navruz contest is considered *Gushtin* that is wrestling. In every village, towns, district centers and cities take place wrestling competition for Navruz prizes. Winners are rewarded different prizes such as carpet, television, video-player, tape-recorder, refrigerator, and car and also traditionally prizes like bull, horse and sometimes camel from the organizers, local governments.

In the Mountainous Badakhshan of Tajikistan, where the most of population are follower of *Ismaili* branch of Islam, Navruz festival is called as *Shogun-bahar* (Good omen of spring) and it is celebrates with some other features are unique to this region. Some of people sacrifices in their houses a sheep which they before bought and raised it especially for this day.

7. Modes of transmission

Navruz holiday and related to that customs, rituals, folklore poetries and folksongs, craftsmanship exhibitions, traditional music and dances, sport competitions and children games passed from generation to generation with performance and observation way. Navruz is the most popular and lovely holiday of peoples of Tajikistan, therefore in celebration and transmission of that participate all people of Tajikistan. Now Navruz folklore and related culture are transferring through TV and radio chanals, Internet, newspapers, journals and scientific research works.

8. Responsible entity, state agency, institution

Ministry of Culture of the Republic of Tajikistan – Research of Institute of Culture and Information (RICI). Head of group experts of the Department of Traditional Culture – Dr. Rahimov D.

Address: 734013, Nemat Karabaev avenue 17, Dushanbe city, Tajikistan.

E-mail: dilshodr@gmail.com

Tel.: (992 37) 233-58-84 ; (992 37) 233-58-87.

Ministry of foreign affairs of the Republic of Tajikistan, Tajikistan National Commission for UNESCO, Mr.Sarvar Bakhti

Address: 734054, 33. Sherozi Ave, Dushanbe, Tajikistan

E-mail: sarvar.bakhti@gmail.com

Tel.: (992 37) 2211750 ; (992 918) 619320

Secretary General
Tajikistan National Commission for UNESCO

Sarvar Bakhti

НАВРЎЗ

Иқтибос аз Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримодии Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Номи унсур

Наврӯз, Сари сол, Иди соли нав.

2. Шумора дар Феҳристи милли ва замони сабти унсур

Наврӯз якҷоя бо дигар унсурҳои МФҒ дар санаи 8 феввали 2013 тахти Қарори №4 дар маҷлиси солонии ҳисоботии Комиссияи миллии кор бо ЮНЕСКО тасдиқ шуда, бо имзои вазири фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар айни замон Раиси Комиссияи миллии кор бо ЮНЕСКО ба тасвиб расидааст.

3. Мансубияти унсур ба навъ ва зербахшҳо

Анъанави шифоҳӣ ва баёни гуфторӣ;
Таҷрибаҳои иҷтимоӣ, маросимҳо ва ҷашнгириӣ;
Санъати иҷроӣ;
Донишу таҷрибаҳо вобаста ба табиат ва кайҳон;

4. Густаришии ҷуғрофии унсур

Дар саросари кишвар паҳн гаштааст.

А. Номи ҷамъиятҳо, гурӯҳҳо ва шахсоне, ки масъули иҷрои унсур мебошанд.

Ҳамаи аҳолии Тоҷикистон дар таҷлили Наврӯз иштирок мекунанд.

В. Иштироки ҷамъиятҳо, гурӯҳҳо, таҷрибадорҳо ва иҷрокунандагони унсур дар тартиб додани Феҳристи милли ва таҳияи файли номинатсияи мазкур

Мутобиқи талаботи Конвенсияи ЮНЕСКО оид ба ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ зарурати тартибу таҳияи Феҳристи миллии мероси фарҳангии ғайримоддӣ ба миён омадааст. Ин кор дар чорҷӯбаи «Барномаи давлатии рушди ҳунарҳои анъанавии бадеӣ ва санъати татбиқӣ барои солҳои 2011-2015» ва «Барномаи давлатии рушди фарҳанг барои солҳои 2008-2015», ки аз ҷониби Ҳукумати Тоҷикистон ба тасвиб расидааст, дар тайи солҳои 2013-2014 амалӣ шуд.

Таҳияи Феҳристи миллии МФҒ бо ташаббуси Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Комиссияи миллии кор ЮНЕСКО ташкил шуда, дар раванди сабти номи унсурҳои фарҳангӣ мутахассисони соҳаи фарҳанг, намояндаҳои аҳли ҳунар, касибону пешаварон, иҷрокунандагон, сарояндагон, истифодабарандагон, намояндагони созмонҳои ҷамъиятӣ ва ғайридавлатӣ ва дигарон иштирок намуданд.

Соли 2013 дар Пажӯҳишгоҳи илмӣ тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот (ПИТФИ) гурӯҳи кории мутахассисон барои гирдоварии мавод ва тақмили Феҳристи миллии МФҒ таъсис дода шуд. Гурӯҳро номзади илми филология, фолклоршинос аз Академияи илмҳои ҚТ Д. Раҳимов сарварӣ мекард. Ба гурӯҳ инҳо дохил шуда буданд: Қличева Н., Зубайдов А., Муҳаммадиев Х., Обидпур Ҷ. ва Холмуродов З. Аз ПИТФИ, Аминов А. Аз Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакӣ, Муродов М. Аз Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва Қодиров Ф. Аз Донишкадаи давлатии санъати Тоҷикистон ба номи М. Турсунзода. Ҳайати корӣ ба якҷанд навоҳии вилояти Суғду Хатлон, Кӯлоб, водии Ҳисор ва Рашт сафари хидматӣ анҷом дода, дар ҳамкорӣ бо мардуми маҳаллӣ, ҳунармандон, санъаткорон, касибону пешаварон, иҷрокунандагон, сарояндагон, истифодабарандагон, намояндагони созмонҳои ҷамъиятӣ ва ғайридавлатӣ ва дигарон унсурҳои фарҳангии ғайримоддиро дар кишвар сабти ном ва инвентаризатсия намуданд.

Инчунин дар таҳияи номинатсияи Наврӯз саҳми шахсони фавқуззикр калон аст. Кор оид ба таҳияи номинатсияи Наврӯз аз соли 2007 оғоз ёфта буд. Нахуст намояндагони Комиссияи миллии кор ЮНЕСКО ва мутахассисон аз Академияи илмҳои ҚТ – Рачабов А. ва Аҳмадов дар кори семинари намояндагони ҳавзаи Наврӯз иштирок дар шаҳри Теҳрони ҚИ Эрон намуданд. Аммо босабаби аъзо набудани Тоҷикистон ба Конвенсия ЮНЕСКО оид ба ҳифзи мероси фарҳанги ғайримоддӣ ин кор ба таъхир афтод. Ниҳоят баъд аз шомил шудани Тоҷикистон ба Конвенсияи мазкур тақмили таҳияи файли Наврӯз аз нав ба роҳ монда шуд. Дар таҳияи он шахсони зерин саҳм гирифтанд: мутахассисони соҳаи фарҳанг, намояндаҳои аҳли ҳунар, касибону пешаварон, иҷрокунандагон, сарояндагон, истифодабарандагон, намояндагони созмонҳои ҷамъиятӣ ва ғайридавлатӣ ва дигарон.

5. Тавсифи унсур

Чашни Наврӯз аз қадимтарин ва густурдатарин идҳои мардумони эронитабор буда, умри дарози беш аз панҷхазорсола дорад. Тавре ки аз номи он бармеояд, Наврӯз «рӯзи нав» маънӣ дошта, дар аввали соли нави хуршедӣ ба истиқболи соли нав барпо мешавад. Наврӯз чашни фарорасии баҳори нозанин, зиндашавии табиат, оғози қорҳои кишоварзӣ ва боғдорӣ, айёми баробаршавии шабу рӯз дар баҳор мебошад. Наврӯз рӯзест, ки офтоб ба бурҷи барра (ҳамал) ворид мешавад ва аз ҳамон дақиқаи сонияе, ки ворид шуд, соли нав фаро мерасад.

Дар тӯли садсолаҳо Наврӯз ва ойину маросимҳои марбути он вобаста ба идеологияи давлатҳои ҳукмрон борҳо ба тағйироту дигаргуниҳо мувоҷеҳ шудааст ва мардуми тоҷику халқҳои дигари эронӣ дар ҳама давраи замони душвору пур аз ҷангу офатҳо аз таҷлили ин чашни зебои ниёгони худ даст накашидаанд.

Дар таърихи фарҳанги мардуми эронитабор ҳеҷ як анъана ва расму ойине чун чашни хучастапай ва фархундаи Наврӯз азизу арҷманд нест. Наврӯз пайвандгари насли имрӯз

бо расму ойн, арзишҳои эстетикӣ, меҳру садоқат ва анъаноти ниёгон мебошад.

Аз омадани Наврӯз пеш аз ҳама бачагон бо иҷрои маросими шодии *гулгардонӣ* ба дигарон хабар медиҳанд. Онҳо як-ду ҳафта қабл аз Наврӯз гурӯҳ шуда, ба кӯҳу пуштаҳо рафта гулҳои баҳорӣ: бойчечак, сиеҳгӯш ва гули зардакро чида ба деҳа меоранд ва хона ба хона гашта ба мардум сурудхонон муждаи омадани Наврӯзро мерасонанд. Соҳибхонаҳо гулхоро бӯй кашидаву ба чашм мемоланд ва ба бачаҳо кулчаю қанду мавиз, дар баъзе ҷойҳо гандуму нахӯд медиҳанд.

Мардум як-ду ҳафта қабл аз фарорасии Наврӯз ба чашн тайёри мебинанд. Занҳову духтарон кӯрпаву палосҳоро аз хона берун бароварда, хонаро руфтаю тамиз мекунанд, кӯрпаҳою пардаҳоро мешӯянд ва хушбӯй мезананд. Деғу зарфҳоро шуста тоза мекунанд. Зеро хонаву дари тоза рамзи покзағӣ, оромӣ ва иқболи нав аст.

Маросими *Чоршанбеи охирон*, ки онро *Чоршанбе сурук* ё *чоршанбеи моҳи сафар* низ меномиданд, дар чоршанбеи охирони сол пеш аз Наврӯз гузаронида мешуд. Дар боғчае алав афрӯхта хурду калон аз болояш меҷаҳиданд ва ба оташ муроҷиат карда мегуфтанд: *ранҷурию ранги зарди ман аз онӣ ту, сурхию хуррамию ту аз онӣ ман*. Бо иҷрои ин амал онҳо бовар доштанд, ки то соли нави оянда онҳо тандуруст хоҳанд буд. Мувофиқи бовари дигаре, агар аз болои оташ ҷаҳида гузарӣ, гуноҳхоят мерезанд.

Дар асрҳои гузашта мардуми Ҳисору Қаратоғ, Истаравшану Хучанд ва Самарқанду Бухоро ва дигар ҷойҳо баъди иҷрои маросими чоршанбесурӣ косою табақ, кӯза ва дигар зарфҳои лабшикаста, ҷағоварда, ё сирпаридаро шикаста мепартофтанд. Ин чунин маънӣ дошт, ки ҳамаи чизҳои шикаста бо соли кӯҳна бебозгашт биравад ва мардум дар соли нав бо ин роҳ орзуи тандурустиву зиндагии бешикастро таманно мекарданд.

Дар айёми чашни Наврӯз халқи тоҷик навъҳои муҳталифи хӯрокворӣ ва таому нӯшобаҳоро таҳия намуда, рӯи суфраи идона мениҳоданд. *Суманак* навъе аз хӯриши наврӯзӣ аст, ки аз сабзаи гандум пухта мешавад. Худи сабза рамзи эҳёи табиат ва тандурустӣ ва зебогию осоиштагии ҳаёт ба шумор меравад. Чанд рӯз қабл аз чашни Наврӯз мардум дар хонаҳои худ, дар табақҳо гандумҳоро шуста, бо оби борон месабзонанд ва рӯзи муайян дар хонаи яке аз ҳамсоягон, ё худ дар ягон чорбоғ ҷамъ шуда, ҳамроҳ бо занҳои дигар дар деғи калоне суманакпазӣ мекунанд. Ба танҳои пухтани он мушқил мебошад, зеро деғро тақрибан 10-12 соат мунтазам кофтаи лозим аст. Ҳангоми суманакпазӣ, ки вақти зиёдро талаб мекунад, занҳову духтарон ба сурудхонӣ, раксу бозиҳо ва ҳазлу хандаҳо машғул мешаванд. Зеро боваре ҳаст, ки соли навро агар бо хандаю хурсандию шодмонӣ пешвоз гирӣ, ҳамон сол пурра ба хуррамию шодӣ зиндагӣ хоҳӣ кард.

Оростани хони наврӯзии *ҳафт шин*, аз суннати бостонии эронӣ аст, ки мувофиқи ривоятҳо қабл аз зуҳури дини Ислом маъмул будааст ва мувофиқи ривоятҳо, пас аз ҷорӣ шудани дини Ислом азбаски шароб дар шариаи исломӣ мамнӯъ аст, анъанаи хони *ҳафт шин* ба *ҳафт син* табдил дода шудааст. Ба хони *ҳафт шин* 7 чизҳои гузошта мешудаанд, ки номи онҳо бо ҳарфи арабии «шин» оғоз мегарданд, яъне иборат аст аз шамъ, шир, шакар, шароб, шарбат, шамшод ва ширинӣ (баъзеҳо шахд мегуздоранд). Ба хони *ҳафт син* 7 ашёи бо ҳарфи арабии «син» шурӯъ шаванда гузошта мешавад, чунончи, сабза, сир, себ, суманак, санҷид, сипанд ва сирко.

Дар асрҳои гузашта дар байни мардуми тоҷик дар айёми Наврӯз дар дастархонҳои идона гузоштани ҳафт мева маъмул буд. Дар ҳар хонавода меваҳои гуногун мегузоштанд, масалан, себ, анор, ангур, муруд, чормағз, бодом, pista, зардолуи хушк, тутмавиз, мавиз ва ё меваҳои дигар. Барои онҳо муҳим набуд, ки номи кадом мева бо

кадом ҳарф шуруъ мешавад ва маҳз меваҳои муайяно интихоб намекарданд. Ҳар хонадон мувофиқи имкону шароит суфраи идона меорост.

Дар айёми Наврӯз он таомҳои хоси баҳорӣ бештар таҳия мегарданд, ки аз гиёҳҳои хушмазза ва анвои ғалладона пухта мешаванд. Дар ноҳияҳои Ҳисору Шаҳринав аз гандуми кӯфта, нахӯд, лубиё ва баъзе гиёҳҳои хуштам ба монанди райҳон, пудина, шулха, чаъфарӣ, пиёз ва ғайра *гандумкуча* мепазанд, ки онро дар дигар минтақаҳо *далда* (Кӯлоб), кашк (Яғноб), *боҷ* (Бадахшон), *гармич* (Фалғар) ва ғайра меноманд. Хӯрокҳои гандумӣ рамзи баракату фаровонии соли нав ва ғизои солими табиатро ифода мекунанд.

Ойини дигаре, ки аз замонҳои хеле қадим анъана шуда омадааст, оштикунонии қаҳриҳо мебошад. Дар оғози соли нав набояд касе бо касе қаҳрию ногап бошад. Маъмулан одамони калонсол дар байн даромада, шахсони ба ҳам қаҳриро оштии мекунонданд. Ин ойин ва суннатҳои дигари бостонӣ ҳоло ҳам дар байни мардуми Яғноб роиҷ аст.

Дар айёми Наврӯз мусобиқоти паҳлавонон дар намудҳои гӯштингирӣ, аспдавонӣ, бузкашӣ, пойгах (давидан), бандкашӣ, чавгонбозӣ барпо мегардад. Аммо аз ҳама мусобиқаи маъмултарини наврӯзӣ гӯштингирӣ аст, ки он дар ҳамаи деҳаю шаҳрак ва шаҳрҳои калон ташкил мешавад. Қабл аз ҳама ду мӯйсафед ба таври рамзӣ ба майдон меоянд ва бо рақсу чархзанӣ дар гирди майдон мусобиқаро оғоз ва ҷашни Наврӯзро некфол мегардонанд. Сипас паҳлавонон аз бачагону наврасон сар карда, то ба гӯштингирҳои пурзӯру номдор ба майдон меоянд ва бо мағлуб кардани ҳариф гирди майдон қадам зада, нафари дигареро металабанд. Ба голибон тӯхфаҳое ба мисли куртаю ҷома, қолину палос, магнитофону телевизор, барзагову аспу мошинҳои сабукрав ва тӯхфаҳои дигар аз тарафи созмондиҳандагон тақдим карда мешавад.

Дар баъзе ноҳияҳои минтақаи Суғд, Хатлон, водии Ҳисор ва баъзе вилоятҳои тоҷикнишини Ўзбекистон то солҳои 1950-ум деҳқонон то фарорасии ҷашни Наврӯз маросими ҷуфтбаророн барпо мекарданд. Рӯзи аввал деҳқонон дар хонае ҷамъ омада, дастҷамъона оши палав пухта мехӯрданд ва аз Қуръони шариф сураҳо тиловат мекарданд ва ба ҳаққи Бобои Деҳқон ва арвоҳи гузаштагон дуою фотиҳа мехонданд. Сипас онҳо ба сари замин рафта ба шохҳои барзаговҳо рағани зағир мемолиданд ва ба сару бадани говҳо орд мепошиданд, ки рамзи хайру баракат ва фаровонии ҳосилро ифода мекард. Рӯзи аввал каме шудгор мекарданду яке аз мӯйсафедони калонсолтарини деҳа ба тарикӣ рамзӣ ва муборакии қор чанд мушт гандум мепошид. Он рӯз бармегаштанду қори асосӣ аз рӯзи дуою оғоз мешуд.

Доир ба фасли баҳор ва ҷашни Наврӯз дар байни мардуми тоҷик рӯбоиву сурудҳои зиёди наврӯзӣ вучуд доранд, ки асосан дар ҳамон айёму замон суруда мешаванд. Яке аз ғояҳои асосии рӯбоиву таронаҳои наврӯзӣ муқобилгузорию фаслҳои зимистону баҳор мебошад, ки ин тазоди сардию гармӣ, рӯшноиву торикӣ ва некию бадӣ аз ақоиди эронӣни бостон дар бораи муборизаи нерӯҳои ахурӣ ва қувваҳои аҳриманӣ сарчашма мегирад. Мардум бо рафтани зимистон ва омадани баҳор ва фарорасии Наврӯзи оламафрӯз шодию хуррамӣ мекунанд, аз ин хотир ҷашни Наврӯз дар таронаҳои мардумӣ бо оғози баҳор ва як навъ озодӣ айният дорад. Ин ҷо якчанд намунаи рӯбоию таронаҳои наврӯзиро зикр мекунем, ки ҷумлагӣ аз шодию нишот, арҷгузорию табиати зебо ва арзишҳои ахлоқию иҷтимоӣ дарак медиҳанд.

6. Рӯҳҳои интиқоли унсур

Ҷашни Наврӯз Navruz ва расму ойин, анъана ва фолклори марбути он, санъати иҷроӣ, мусиқию рақс, бозиҳо ва мусобиқоти варзишӣ, ки дар айёми Наврӯз баргузор мешаванд, аз насл ба насл интиқол ёфта омадаанд. Усули асосии интиқоли донишу

таҷрибаҳои ҷашнгирӣ бо роҳи иҷро ва мушоҳида сураат гирифтаанд. Наврӯз чун ҷашни беҳтарин ва маҳбубтарини суннати аҳолии Тоҷикистон ба шумор меравад, дар таҷлилу бузургдошти он ҳар як фарди Тоҷикистон новобаста ба дину мазҳаб, баромади этникӣ, ҷинсиат ва синну сол иштирок менамоянд. Дар бузургдошту таблиғи он имрӯзҳо шабакаҳои телевизион ва радио, Интернет, матбуот, маҷаллаҳои илмию оммавӣ, шабакаҳои иҷтимоӣ, осори илмӣ ва дигар васоит нақш дошта, ба интиқоли ҳамаи унсурҳои марбут ба Наврӯз мусоидат менамоянд.

7. Муассиса ва шахсони масъул

Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот (ПИТФИ), Нишонӣ: 734018, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Неъмат Қарабоев 17.

Мудири шуъбаи эҷодиёти анъанавӣ ва таҳлилий-методӣ номзади илми филология Раҳимов Д. E-mail: dilshodr@gmail.com Тел.: (992 37) 233-58-84 ; (992 37) 233-58-87.

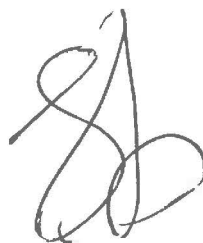
Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Комиссияи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба корҳои ЮНЕСКО, котиби масъули КМҶТ оид ба корҳои ЮНЕСКО Сарвар Бахтӣ.

Нишонӣ: Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи Шероз 33

E-mail: sarvar.bakhti@gmail.com

Тел.: +992918639320

**Котиби масъули
Комиссияи миллии Ҷумҳурии
Тоҷикистон оид ба корҳои
ЮНЕСКО**

Сарвар Бахтӣ

